Verantwoording

De studiedag 'Bestond het kind?', in september 1989 georganiseerd door de Letterenfaculteit van de Universiteit van Amsterdam, vormde de eerste aanleiding me met het thema kinderen en egodocumenten bezig te houden. Uit deze voordracht zou echter nooit een boek gegroeid zijn, wanneer Tessel en Olwen er sindsdien niet voor gezorgd hadden dat ik mij ook met kinderen in de praktijk ging bezighouden. In het heden en het verleden en in theorie en praktijk werd ik terzijde gestaan door Florence Koorn, die verschillende versies van dit boek becommentarieerd heeft. Eveneens dank ik voor hun commentaar en suggesties Arianne Baggerman, Ed Elbers, Hendrik Henrichs, Gert Jan Johannes, Hugo Röling, Herman Roodenburg, Pieter Spierenburg, Johan Verberckmoes en Annemarieke Willemsen. Jurgen Limonard was zo vriendelijk als co-auteur ermee in te stemmen dat de tekst over Alexander van Goltstein in enigszins gewijzigde vorm werd overgenomen uit *Historia Paedagogica*. Het hoofdstuk over Constantijn Huygens jr verscheen in een eerdere versie in *Jeugd en Samenleving*, dat over Hermannus Verbeecq in de door Arie-Jan Gelderblom en Harald Hendrix verzorgde bundel *De vrouw in de Renaissance*.

Jan Baptist Bedaux stelde mij in de gelegenheid met hem en zijn studenten aan de Vrije Universiteit (Amsterdam) over kinderen op schilderijen en prenten te spreken. Bijzondere dank geldt Lotte van de Pol, die een laatste versie van uitvoerig commentaar voorzag. Arie van den Berg stelde enkele kinderprenten uit zijn collectie ter beschikking en van zijn toelichtingen heb ik dankbaar gebruik gemaakt. Ook ben ik dank verschuldigd aan mijn collega's en studenten van de Faculteit der Historische en Kunstwetenschappen van de Erasmus Universiteit Rotterdam, met wie ik meermaals over egodocumenten en kinderen heb gediscussieerd, evenals aan Anna den Boer voor onder meer haar assistentie bij het bewerken van 'Het boek van Gerrit'. De gebruikte egodocumenten zijn achterhaald in samenwerking met Ruud Lindeman en Yvonne Scherf in het kader van een inventariserend onderzoek dat gesubsidieerd werd door de Neder-

landse organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO). Ten slotte wil ik graag de inbreng vermelden van mijn ouders, ook al vond die hoofdzakelijk plaats in een verder verleden, namelijk tijdens mijn eigen opvoeding. Door mij van jongs af aan mee te nemen naar kastelen, ruïnes, hunebedden en musea hebben zij de basis voor mijn historische belangstelling en voor dit boek gelegd.

Wat betreft de tekst: de spelling van de geciteerde bronnen is licht gemoderniseerd (bijvoorbeeld k in plaats van ck), behalve in gedichten (met uitzondering van de berijmde autobiografie van Hermannus Verbeecq). De citaten uit egodocumenten zijn, indien geen noot is toegevoegd, afkomstig uit de eerste bladzijden van de betreffende tekst. Via het personenregister en de lijst van schrijvers van egodocumenten zijn alle citaten te traceren.